

EPILEPSIE A ZAMĚŠTNÁNÍ

Průvodce problematikou

www.epistop.cz

www.er-sme.cz

www.janssen-cilag.cz

Copyright © Občanské sdružení EpiStop

www.epistop.cz

Kontakt: epistop@seznam.cz

Pro Občanské sdružení Epistop vydal FreshConcept s.r.o.

ISBN: 978-80-903979-1-0

Publikaci zpracoval tým sociálních pracovníků pro pacienty s epilepsií

Mgr. Lucie Valouchová

Marta Michnová

Mgr. Petra Barabašová

Mgr. Antonín Liška

Další autoři a recenzenti

MUDr. Jan Boháč

Doc. MUDr. Jiří Hovorka, CSc.

MUDr. Petr Marusič, Ph.D.

MUDr. Evžen Nešpor

MUDr. Irena Novotná

Ing. Ivana Šatrová

Mgr. Eva Teysslerová

MUDr. Hana Vacovská

MUDr. Jana Zárubová

PŘEDMLUVA

Epilepsie je nemocí starou jako lidstvo samo. Nejstarší zmínky o ní jsou datovány do doby 2 tisíc let př. n. l., jeden z historicky prvních vědeckých dochovaných popisů epilepsie pochází od Hippokrata (460–375 př. n. l.). Geneze názvu nemoci pochází z řeckého slova „epilambanein“, což znamená zachvátit, napadnout. Epilepsie patří k nejčastějším neurologickým onemocněním, často s celoživotním trváním a ovlivněním mnoha životních rolí.

Vzhledem k dlouholetým zkušenostem lékařů, sociálních pracovníků a dalších vznikla potřeba vytvořit publikaci, která by popsala a vysvětlila problémy, se kterými se lidé s tímto onemocněním setkávají v souvislosti se zaměstnáním. Při jeho tvorbě spolupracovali: tým sociálních pracovníků, Občanské sdružení EpiStop, Občanské sdružení EPI-RODINA a jeho součást SME (Skupina Mladých s Epilepsií), jejichž společným cílem je hledání možností, kterými lze přispět ke zlepšení kvality života lidí s epilepsií.

Poděkování patří všem odborným konzultantům a recenzentům z řad Občanského sdružení EpiStop, Ing. Ivaně Šatrové – vedoucí oddělení pro volbu povolání a rekvalifikace při Úřadu práce v Plzni, i všem ostatním, kteří publikaci věnovali svůj čas a přispěli tak svými připomínkami, radami i podporou k vydání. Velké poděkování patří Ing. Tomáši Neužilovi, Ph.D. za vstřícnost a farmaceutické firmě Janssen-Cilag za finanční podporu.

Tým sociálních pracovníků pro pacienty s epilepsií

OBSAH

Úvod.....	6
1. Vybrané aspekty života s epilepsií	
1.1 Volba studijního/učebního oboru	7
1.2 Omezení pramenící z diagnózy epilepsie	8
1.3 Řidičský průkaz (vyhláška č. 277/2004 Sb., zákon č. 361/2000 Sb.).....	10
1.4 Zbrojní průkaz (vyhláška č. 493/2002 Sb., zákon č. 119/2002 Sb.).....	10
2. Přiznání invalidního důchodu a jeho souběh s výdělečnou činností	
2.1 Tři základní kategorie osob se zdravotním postižením	13
2.2 Druhy invalidních důchodů (zákon č. 155/1995 Sb.)	14
2.3 Plný invalidní důchod	15
2.4 Částečný invalidní důchod	16
2.5 Reforma důchodového systému (změny v rámci I. etapy)	18
3. Hledání práce, typy vhodných zaměstnání	
3.1 Hledání zaměstnání jako aktivní činnost.....	20
3.2 Prostředky hledání zaměstnání	21
3.3 Jak hovořit o svém onemocnění a kdy	24
3.4 Typy vhodných zaměstnání	26
4. Zaměstnávání zdravotně postižených občanů dle Zákoníku práce a předpisů o zaměstnanosti	
4.1 Povinný podíl zaměstnávání OZP	31
4.2 Příspěvky pro zaměstnavatele	31
4.3 Minimální mzda OZP	32
Seznam použitých zkratk	34

ÚVOD

Problematika pracovního uplatnění je jedním z nejzávažnějších sociálních problémů lidí s epilepsií. Jejich znevýhodněné postavení na trhu práce dokazují i četné studie, z nichž vyplývá, že nezaměstnanost mezi lidmi s epilepsií je přibližně 2–3krát vyšší než celková nezaměstnanost v populaci. U epileptiků se zároveň častěji vyskytuje práce na nižších pozicích, než které by odpovídaly dosaženému vzdělání a řada těchto osob odchází zbytečně či předčasně do důchodu.

Příčiny toho, proč epilepsie tolik komplikuje pracovní život, už není tak jednoduché pojmenovat. Frekvence a závažnost záchvatů hraje jistě svou roli, nicméně ne rozhodující. Většina názorů se shoduje, že důvody je třeba hledat v celém spektru problémů s epilepsií souvisejících. Dalšími faktory, které úspěch v zaměstnání mohou ovlivnit, jsou: případný neuropsychický deficit, další fyzická postižení, nežádoucí účinky léčby, často nízká či nevhodná kvalifikace spolu s deficitem sociálních dovedností, informačním deficitem a případně také sociální izolací. Roli hrají samozřejmě i omezení, která je nutné v souvislosti se záchvaty při volbě zaměstnání respektovat. Nejčastější z nich jsou omezení při získání řidičského průkazu nebo při práci na noční směny.

1. VYBRANÉ ASPEKTY ŽIVOTA S EPILEPSIÍ

1.1 Volba studijního /učebního oboru

Problémy nemocných se mohou lišit nejen podle toho, jakým typem a frekvencí záchvatů trpí, důležitá je také životní fáze, ve které se nemoc objevuje. Podstatnou roli hrají věk, sociální postavení, rodinné zázemí, přidružená onemocnění a další skutečnosti (neuropsychický deficit apod.).

Stanovení diagnózy epilepsie nemusí vést pouze k úpravě životosprávy a nasazení léků, které snižují pravděpodobnost vzniku záchvatů. Jestliže se onemocnění objeví v období **mládí a dospívání**, může vést k nutnosti změnit studijní či učební obor. Mladému člověku, kterému je doporučeno ukončení studia a výběr oboru jiného, se tak může zhroutit jeho životní sen.

Je zřejmé, že už samotná profesní orientace (celoživotní proces ve smyslu všech rozhodování od prvotního výběru středního vzdělání až po výběr jakéhokoliv zaměstnání či povolání v kterémkoliv věku) zásadním způsobem ovlivňuje celý lidský život a u většiny lidí i kvalitu jejich práce. Jednou z možností, jak nejlépe zmírnit dopady nutnosti změnit studijní či učební

obor a usnadnit volbu nového, je **pěstování pestrých zájmů a koníčků**.

V otázce volby pracovního oboru bychom se v první řadě měli zajímat o osobnostní předpoklady, nadání, zájmy, schopnosti, dovednosti, intelekt (tyto jsou pro volbu povolání určující) a teprve v řadě druhé je vhodné výsledky této úvahy skloubit se závažností onemocnění. Je tedy velmi důležité zvolit takovou kvalifikaci, která bude v souladu s obojím. Nakolik bude pracovní život ovlivňovat epilepsie sama o sobě, je dáno také prognózou a spoluprací pacienta při léčbě.

V resortu školství mají doposud nezastupitelnou úlohu při volbě povolání **pedagogicko-psychologické poradny (PPP)**, **speciálně pedagogická centra (SPC)** a **výchovní poradci**. Na některých školách je tato oblast v kompetenci **školního psychologa**. Velkou pomoc a podporu při volbě povolání v současné době nabízí poradenské útvary úřadů práce, resp. jejich **informační a poradenská střediska pro volbu povolání (IPS)**.

IPS poskytují informace o možnostech a podmínkách studia na různých typech

škol (střední, vyšší odborné a vysoké školy, studijní a učební obory v regionu i v celé ČR, obsahová náplň oborů), dále rady a účinnou pomoc při zvažování výběru povolání, a to s ohledem na budoucí uplatnění na trhu práce.

K dispozici jsou:

- atlas školství ČR
- celostátní přehled povolání
- karty povolání (včetně výčtu činností, používaných prostředků a popisu pracovního prostředí)
- informační letáky o jednotlivých povoláních a jednotlivých školách
- krátké informativní videofilmy o náplni pracovní činnosti jednotlivých profesí
- počítačový program pro samoobslužné testování profesních zájmů ve vazbě na povolání a příslušné vzdělání

V rámci poradenství je na úřadech práce (ÚP) navíc poskytována:

- bilanční diagnostika = poradenský proces, který s využitím komplexních metod (testy, dotazníky) směřuje k optimálnímu využití aktuálního potenciálu člověka pro jeho další uplatnění v profesním životě

Hlavním cílem poradenství pro volbu povolání je tedy pomoc při konkrétním rozhodování – zorientovat se v situaci (oblastech trhu práce), uvědomit si vlastní možnosti, zvážit další vzdělávání.

Doporučené informační zdroje:

- Informace o školách a oborech (MPSV) – <http://portal.mpsv.cz/sz/jobcane/skoly>

- IPS při ÚP (MPSV) – <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/poradstrediska>
- Ústav pro informace ve vzdělávání – www.uiv.cz
- Integrovaný systém typových pozic – www.istp.cz
- Průvodce světem povolání – www.gwo.cz
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) – www.msmt.cz

1.2 Omezení pramenic z diagnózy epilepsie

Život s epilepsií s sebou v závislosti na tíži onemocnění nese řadu omezení – nutnost dlouhodobého užívání léků, dodržování pravidelného spánkového režimu, zákaz pití alkoholu, někteří lidé nesmí řídit automobil, mnoho pacientů má i jiná doprovodná onemocnění (v takovém případě bývá rozsah omezení větší).

V oblasti pracovní mezi základní omezení pro lidi s epilepsií patří nemožnost výkonu práce:

- **ve výškách ***
- **u zdrojů sálavého tepla, vysokého napětí**
- **u otevřeného ohně**
- **u otevřených (případně nekrytých) rotačních strojů, vrtaček, běžících pásů**

** Zábřana pádu z výšky nebo do hloubky je obecně nutná na všech pracovištích a přístupových komunikacích, pokud leží ve výšce nad 1,5 m nad okolní úrovní,*

případně pokud pod nimi volná hloubka přesahuje 1,5 m (výkopy, schodiště, plošiny apod.) – § 3 odst. 1 b) Nařízení vlády č. 362/2005 Sb., o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky.

Protože záchvaty jsou mnohdy vyprovokovány porušením spánkového režimu (např. ponocováním), **zákaz se zpravidla vztahuje také na třísměnný provoz** (práce v nočním provozu). Průběh nemoci je individuální a záchvaty mohou mít různou podobu, proto jsou další případná omezení (např. nevhodnost blikajícího světla ze zářivek nebo starších typů počítačových monitorů u fotosenzitivních epilepsií) u každého jiná – o těch by Vás měl nejlépe informovat Váš ošetřující neurolog.

Mezi protektivní faktory, které mohou výrazně snížit potřebu bezpečnostních opatření, patří výskyt předzvěsti/aury před záchvatem, vazba záchvatů na spánkový rytmus a předvídatelné spouštěče záchvatu, kterým je pacient schopen se vyhnout.

Zaměstnavatel nemá právo dotazovat se na diagnózu jakéhokoli zaměstnance. Potřebuje však znát pracovní omezení, jež by mohla mít vliv na výkon zaměstnání, které má zaměstnanec vykonávat. Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána jakákoliv forma diskriminace, např. z důvodu zdravotního stavu, pohlaví, věku atd. (odst. 2 § 4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). Za diskriminaci

se však nepovažuje rozdílné zacházení z důvodu zdravotního stavu, pohlaví, věku atd., pokud představuje rozhodující požadavek pro výkon zaměstnání, které má fyzická osoba vykonávat, a který je pro výkon tohoto zaměstnání nezbytný. Taková výjimka musí být ovšem oprávněná a požadavek přiměřený (odst. 3 § 4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti).

Výkon zaměstnání je možný i u osob s omezenou schopností vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Pro účely dalšího pracovního uplatnění a v souvislosti s řízením o přiznání částečného invalidního důchodu vydává posudkový lékař České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) tzv. **pracovní rekomandaci**. Pracovní rekomandace znamená obecná doporučení nevhodných prací nebo pracovních kritérií (okruh zdravotně nevhodných prací, které by mohly vést k poškození zdraví vlivem práce). Obsahuje datum vypracování posudku, k němuž se vztahuje, den vydání a dobu platnosti posudku. Posudkový lékař se nevyjadřuje ke konkrétní práci. V případě plného invalidního důchodu se pracovní rekomandace nevystavuje.

Jestliže jste evidováni na ÚP, nebo se ucházíte o zaměstnání a zároveň pobíráte částečný invalidní důchod, zprostředkovatel/ka práce po Vás bude pracovní rekomandaci vyžadovat! Stejně tak i lékař zdravotní preventivní péče, který posuzuje vhodnost pracovního zařazení.

Postavení pracovní rekomandace je dlouhodobě nejisté (resp. existují snahy

rekomandaci jako součást posouzení invalidity již nevydávát), v budoucnu se pravděpodobně změní/zruší.

1.3 Řidičský průkaz

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

Vyhláška č. 277/2004 Sb., o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel.

Diagnóza epilepsie může mít vliv na zdravotní způsobilost řídit motorová vozidla. Posuzujícím lékařem je pro tyto účely: a) registrující praktický lékař nebo b) lékař zařízení závodní preventivní péče nebo c) kterýkoli praktický lékař u osoby, která nemá registrujícího praktického lékaře nebo lékaře zařízení závodní preventivní péče. K zdravotní způsobilosti lidí s epilepsií se **musí** vždy vyjádřit **neurolog** na základě anamnestických údajů, klinického obrazu (stav epilepsie, postup nemoci, dosavadní léčba a její výsledky), výsledku EEG vyšetření a posouzení vlivu antiepileptik na kognici (poznávací schopnosti, vnímání). K vyjádření si může vyžádat další nezbytná pomocná vyšetření (zobrazovací, psychologické, psychiatrické, video-EEG monitorování aj.). Ve sporných případech si může vyžádat i stanovisko **epileptologa**.

Osobu je možné uznat zdravotně způsobilou nebo způsobilou s podmínkou k řízení motorových vozidel, pokud délka bezzáchvatového období je delší než 1 rok a odborné neurologické vyšetření neshledá

důvod k zdravotní nezpůsobilosti. Na základě zhodnocení stavu neurolog **může** napsat vyjádření pro posuzujícího lékaře, které povede k navrácení řidičského oprávnění (skupiny A, B a B+E a AM a podskupiny A1 a B1). To se však týká pouze situací, kdy neřídíte automobil v pracovně-právním vztahu a řízení není druhem práce sjednaným v pracovní smlouvě. Pokud jste pracoval/a jako řidič/ka z povolání, jsou podmínky (délka bezzáchvatového období) mnohem tvrdší. Nutno pamatovat též na to, že délku bezzáchvatového období stvrzujete **čestným prohlášením**, tím tedy přijímáte za své konání a informace ohledně svého zdravotního stavu plnou zodpovědnost.

1.4 Zbrojní průkaz

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.

Vyhláška č. 493/2002 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti k vydání nebo platnosti zbrojního průkazu a o obsahu lékárníčky první pomoci provozovatele střelnice.

Určitá omezení nastávají i v případě zbrojních průkazů, které se rozlišují podle účelu užívání zbraně nebo střeliva a podle rozsahu oprávnění do skupin (viz. tabulka).

Zbrojní průkaz vydá příslušný útvar policie (obvodní, městské ředitelství policie, inspektorát pro zbraně, střelivo, výbušniny a drogy, podle místa pobytu fyzické osoby) na základě Vaší žádosti.

Žadatelé a držitelé řídičských oprávnění	Nezpůsobilí	Způsobilí nebo způsobilí s podmínkou
<p>Skupina oprávnění 1</p> <p>A, B, B+E, AM a podskupiny A1 a B1</p>	<p>epilepsie, epileptické syndromy nekompenzované nebo částečně kompenzované v případech, kdy délka bezzáchvatového období je kratší než 1 rok</p> <p>stav po 1. epileptickém záchvatu, pokud byla nasazena antiepileptická léčba, po dobu minimálně 1 roku</p>	<p>epilepsie, epileptické syndromy plně kompenzované nebo kompenzované v případech, kdy délka bezzáchvatového období je delší než 1 rok *</p> <p>po 1. epileptickém záchvatu, pokud byla nasazena antiepileptická léčba, po 1 roce od tohoto záchvatu (délku bezzáchvatového období stvrzuje žadatel čestným prohlášením) *</p>
<p>Skupina oprávnění 2</p> <p>pracovně-právní vztah, OSVČ (např. taxi, sanitky, hasiči apod.), C, C+E, D, D+E a T a podskupiny C1, C1+E, D1 a D1+E</p>	<p>epilepsie, epileptické syndromy po dobu 10 let bezzáchvatového období po vysazení antiepileptické léčby</p>	<p>ojedinelý epileptický záchvat, pokud nebyla nasazena antiepileptická léčba, při normálním EEG a neurologickém nálezu, po 5 letech od tohoto záchvatu</p> <p>epilepsie, epileptické syndromy nebo stav po epileptickém záchvatu, pokud byla nasazena antiepileptická léčba, při normálním EEG a neurologickém nálezu, po 10 letech od vysazení léčby</p>

Nemoci vylučující nebo podmiňující – dle přílohy č. 3 k vyhlášce č. 277/2004 Sb., o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel

** Osobu je možné uznat zdravotně způsobilou nebo způsobilou s podmínkou k řízení motorových vozidel, pokud délka bezzáchvatového období je delší než 1 rok. Tuto podmínku ovšem nelze brát jako pravidlo, vždy je nutné přihlídnout k dalším faktorům, které posoudí odborné neurologické vyšetření (individuální zdravotní stav, forma a postup nemoci, EEG vyšetření, dosavadní léčba a její výsledky), které nesmí shledat zdravotní nezpůsobilost. V případě nesouhlasu se závěrem neurologa máte právo na názor druhé osoby (epileptologa), např. v některém z center (www.clpe.cz).*

Skupiny – dle účelu užívání	Nemoci vylučující	Nemoci omezující
A. Sběratelské účely B. Sportovní účely		epilepsie, epileptické syndromy nekompenzované nebo částečně kompenzované, tzn. že délka bezzávatového období je kratší než 1 rok stav po prvním epileptickém záchvatu, pokud byla nasazena antiepileptická léčba, po dobu minimálně 1 roku od tohoto záchvatu
C. Lovecké účely D. Výkon zaměstnání nebo povolání E. Ochrana zdraví, života nebo majetku F. provádění pyrotechnického průzkumu	epilepsie, epileptické syndromy	epilepsie, epileptické syndromy nebo stav po epileptickém záchvatu, pokud byla nasazena antiepileptická léčba, po 10 letech od vysazení léčby

Nemoci vylučující a omezující – dle přílohy č. 1 k vyhlášce č. 493/2002 Sb., o posuzování zdrav. způsobilosti k vydání zbrojního průkazu

Podmínkou je, abyste byl/a trvale hlášen/a k pobytu na území České republiky, dosáhl/a předepsaného věku, byl/a způsobilý/á k právním úkonům, zdravotně a odborně způsobilý/á, bezúhonný/á a spolehlivý/á. Vaši zdravotní způsobilost v tomto případě zjišťuje a posudek vydává posuzující lékař (praktický lékař, u kterého jste registrován/a k léčebné péči) **na základě výsledku lékařské prohlídky, popřípadě psychologického vyšetření a dalších potřebných vyšetření** (pokud Váš zdravotní stav odůvodňuje vyžádání odborného posouzení či jste v péči jiného lékaře nebo psychologa). Vyjádření k zdravotní způsobilosti z hlediska epilepsie přísluší ošetřujícímu neurologovi.

Doporučené informační zdroje:

- Policie České republiky
– www.policie.cz/clanek/policieceske-republiky-zbrane-a-strelivo.aspx
- Ministerstvo vnitra ČR (zbrojní průkaz pro fyzickou osobu)
– www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-zbrojni-prukaz-pro-fyzickou-osobu.aspx
- EpiStop (Soubor minimálních diagnostických a terapeutických standardů u pacientů s epilepsií)
– www.epistop.cz

2. PŘÍZNÁNÍ INVALIDNÍHO DŮCHODU A JEHO SOUBĚH S VÝDĚLEČNOU ČINNOSTÍ

2.1 Tři základní kategorie osob se zdravotním postižením

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti rozlišuje 3 základní kategorie osob se zdravotním postižením (OZP).

- 1. Osoba s těžším zdravotním postižením**
(§ 67, odst. 2, písm. a) – tou je občan, který byl uznán orgánem sociálního zabezpečení plně invalidním.
- 2. Osoba částečně invalidní**
(§ 67, odst. 2, písm. b) – tou je občan, který byl uznán orgánem sociálního zabezpečení částečně invalidním.
- 3. Osoba zdravotně znevýhodněná**
(§ 67, odst. 2, písm. c, odst. 3) – za takovou se považuje fyzická osoba, která má funkční poruchu zdravotního stavu, při které má zachování schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, ale její možnosti být nebo zůstat pracovně začleněna, vykonávat dosavadní povolání, nebo využít dosavadní kvalifikaci, nebo kvalifikaci získat jsou podstatně omezeny z důvodu jejího dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav (§ 67, odst. 4)

Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se pro účely tohoto zákona považuje nepříznivý stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok a podstatně omezuje psychické, fyzické nebo smyslové schopnosti a tím i možnost pracovního uplatnění. Občan, jehož pracovní schopnost je z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu snížena, může požádat o některý z invalidních důchodů. Zdravotní stav (invaliditu) posuzují lékaři Okresní správy sociálního zabezpečení/Městské správy sociálního zabezpečení Brno/Pražské správy sociálního zabezpečení (OSSZ/MSSZ/PSSZ).

Jestliže máte plný či částečný invalidní důchod, považujete se automaticky za osobu se zdravotním postižením (tzn. nemusíte o přiznání tohoto statusu žádat). Pokud invalidní důchod nemáte, můžete požádat o uznání osobou zdravotně znevýhodněnou na místně příslušném ÚP. Vaši žádost následně posoudí posudkový lékař OSSZ/MSSZ/PSSZ, k němuž ÚP žádost postoupí (v platnosti od 1.7.2009). Součástí žádosti jsou kromě

identifikačních a kontaktních údajů i jméno a kontakt na Vašeho ošetřujícího lékaře. Posudkový lékař si od něj vyžádá zprávy o Vašem zdravotním stavu. Na jejich podkladě pak rozhodne, zda Vám status osoby zdravotně znevýhodněné (tedy osoby se zdravotním postižením) bude přiznán či nikoli. Proti rozhodnutí je možné podat odvolání, o kterém rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV). Součástí rozhodnutí je i údaj o době platnosti.

Prokazování statusu osoby se zdravotním postižením

Termín osoba se zdravotním postižením nahrazuje dřívější status osoby se **změněnou pracovní schopností (ZPS)**. Osoba, která byla uznána plně/částečně invalidní, prokazuje status osoby se zdravotním postižením rozhodnutím ČSSZ o přiznání plného/částečného invalidního důchodu nebo potvrzením OSSZ/MSSZ/PSSZ o tom, že byla uznána osobou plně/částečně invalidní.

Status osoby se zdravotním postižením, která byla uznána osobou zdravotně znevýhodněnou, prokazuje fyzická osoba rozhodnutím OSSZ/MSSZ/PSSZ (vydaným před 1.7.2006), rozhodnutím ÚP (vydaným od 1.7.2006 do 30.6.2009) nebo nově (od 1.7.2009) rozhodnutím ÚP, kdy ovšem posudek vydává OSSZ/MSSZ/PSSZ.

Této problematice se věnujeme dále v kapitole 4.

2.2 Druhy invalidních důchodů

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Posudkoví lékaři posuzují pracovní potenciál a úroveň tělesných, smyslových a duševních schopností daného člověka. Na základě tohoto posouzení může být přiznán částečný nebo plný invalidní důchod. Pro oba typy důchodu je nutné mít potřebnou dobu sociálního pojištění podle § 40 zákona č. 155/1995 Sb. (bez splnění podmínky potřebné doby pojištění můžete být uznán/a invalidní, nebudete mít však nárok na výplatu invalidního důchodu):

- do 20 let věku méně než jeden rok
- od 20 do 22 let jeden rok
- od 22 do 24 let dva roky
- od 24 do 26 let tři roky
- od 26 do 28 let čtyři roky
- nad 28 let 5 roků z posledních 10 let před vznikem invalidity

Posudková hlediska

U člověka s epilepsií posudkový lékař stanovuje tzv. **procentní pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti** (§ 6, vyhl. č. 284/1995 Sb.) Tímto se rozumí schopnost pojištěnce vlastní prací dosáhnout výdělek odpovídající jeho tělesným, smyslovým a duševním schopnostem.

Jestliže má člověk zdravotních postižení více, míry poklesu se u jednotlivých postižení nesčítají! Je nutné určit to zdravotní postižení, které je považováno za hlavní příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Ostatní souběžná

postižení mohou ovlivnit přiznání invalidity (zvýšit horní hranici vyčísleného poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti) maximálně o 10 procentních bodů.

Při zjišťování nároku na invalidní důchod **u člověka s epilepsií** bere posudkový lékař v úvahu **druh, tíži a četnost záchvatů objektivně prokázaných, úroveň kompenzace léčbou, trvání postižení, kontrolované hladiny antiepileptik, schopnost spolupráce při léčbě a tíži neuropsychického deficitu objektivizovaného příslušným vyšetřením.** V úvahu se bere také nízký věk vzniku epilepsie a přítomnost více typů záchvatů.

2.3 Plný invalidní důchod (PID)

§ 38 – § 42, Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Na tento důchod má člověk nárok, jestliže se stal plně invalidním a získal potřebnou dobu pojištění. Doba pojištění se nevyžaduje, jestliže plná invalidita vznikla následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Musí být splněna podmínka, že v době, kdy se pojištěnec stal plně invalidním, ještě neměl nárok na starobní důchod. Rozlišujeme 2 typy PID:

a) Plně invalidní je člověk, jehož schopnost výdělečné činnosti poklesla nejméně o 66% (§ 39 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb.)

b) Jestliže je pojištěnec schopen soustavné výdělečné činnosti jen za zcela mimořádných podmínek (§ 39 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb.). Epilepsie však mezi onemocnění, která mohou být posouzena dle tohoto bodu, nepatří.

Podle zákona může být osoba s epilepsií uznána plně invalidní, má-li **velké záchvaty alespoň 1× týdně nebo malé záchvaty více než 5× týdně a závažný neuropsychický deficit, nebo formu epilepsie refrakterní (nezabírající) na léčbu s nakupenými záchvaty, nebo s těžkým neuropsychickým defektem.**

Souběh PID a výdělečné činnosti

Samotný výkon zaměstnání **nemůže** mít za důsledek odnětí nároku na plný invalidní důchod. K jeho odnětí může dojít pouze po oduznání plné invalidity na základě nového zhodnocení zdravotního stavu lékařem OSSZ/MSSZ/PSSZ v rámci kontrolní lékařské prohlídky. O tom, zda je konkrétní práce vhodná pro zaměstnance nastupujícího do pracovního poměru, podává posudek lékař závodní preventivní péče – pokud ho zaměstnavatel má. V takovém případě smí zaměstnavatel přijmout pracovníka pouze na základě kladného posudku závodního lékaře. Nemá-li zaměstnavatel svého závodního lékaře, rozhodnutí o přijetí je pouze na zaměstnavateli samotném – případně si může vyžádat zprávu o vhodnosti vykonávané činnosti ve vztahu ke zdravotnímu stavu od praktického lékaře či neurologa (ví-li o epilepsii nastupujícího zaměstnance).

Souběh plného invalidního důchodu a příjmu z výdělečné činnosti je možný bez dalších podmínek a nezáleží přitom na charakteru výdělečné činnosti (závislá činnost nebo samostatná výdělečná činnost), rozsahu této činnosti (plný nebo zkrácený úvazek, doba určitá nebo doba neurčitá u pracovněprávního vztahu) ani na výši příjmu z výdělečné činnosti. Podstatné vždy je, že nadále trvají výše uvedené zdravotní podmínky plné invalidity (výdělečná činnost může být ovšem pro lékaře OSSZ/MSSZ/PSSZ signálem k tomu, že mohlo dojít ke změně zdravotního stavu, který podmínil plnou invaliditu). **Obecně lze říci, že k oduznání plné invalidity dochází zejména v případech posudkově významného zlepšení zdravotního stavu anebo dlouhodobě příznivé stabilizace zdravotního stavu** (kdy se předpokládá úspěšná adaptace na zdravotní postižení) **spojené s obnovením výdělečné schopnosti ve stanoveném rozsahu.** Důležité je, aby Vám Váš lékař mohl potvrdit, že práce v rozsahu, v jakém ji vykonáváte, nepoškozuje Váš zdravotní stav a zvládáte ji.

2.4 Částečný invalidní důchod (ČID)

§ 43 – § 48, Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Pojištěnci je přiznán ČID, jestliže se stal částečně invalidním a získal potřebnou dobu pojištění nebo se jedná o následek pracovního úrazu anebo nemoci z povolání.

Rozlišujeme 2 typy ČID:

- a) Částečně invalidní je člověk, jehož schopnost soustavné výdělečné činnosti poklesla o 33 % až 65 %.
V tomto případě se jedná o částečnou invaliditu podle § 44 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb.
- b) Pojištěnec je částečně invalidní i tehdy, jestliže mu dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav značně ztěžuje obecné životní podmínky. Pak se jedná o částečnou invaliditu podle § 44 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. Okruh těchto zdravotních postižení stanoví příloha č. 4 vyhlášky MPSV č. 284/1995 Sb. ve znění vyhlášky č. 157/1997 Sb. a vyhlášky č. 40/2000 Sb.

Z důvodu epilepsie může být přiznán pouze ČID podle písmene a) a to tehdy pokud se u Vás objevují **velké záchvaty, zpravidla 3× měsíčně, nebo malé záchvaty zpravidla 5× týdně a lehký neuropsychický deficit.**

Souběh ČID a výdělečné činnosti

Pobírání ČID **předpokládá** výdělečnou činnost. Doba pobírání ČID proto není náhradní dobou pojištění. Tzn., že pokud člověk pobírá ČID a není zaměstnán nebo registrován na ÚP, nezapočítává se mu tato doba do odpracovaných let nutných k nároku na důchod (starobní PID). Proto je u lidí s ČID, kteří nejsou zaměstnaní, velmi důležité být alespoň v registraci ÚP.

Od 1.1.2009 byl novelizován zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., který upravil dobu započítávání evidence

na ÚP do doby pojištění pro nárok na důchod. Z novely vyplývá, že se do této doby započítává období vedení v evidenci ÚP jako uchazeče o zaměstnání po tu dobu, po kterou je vyplácena podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci. Dále se pak započítává období v rozsahu nejvýše tří let v době, kdy podpora vyplácena není s tím, že v období před dosažením 55 let věku se tato doba započítává nejvýše v rozsahu jednoho roku. Znamená to tedy, že pokud je Vám vyplácena podpora v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci, tak toto období se Vám pro nárok na důchod započítá vždycky. Pokud nárok na vyplácení podpory nemáte a je Vám méně než 55 let, započítá se vám doba evidence na ÚP jedním rokem. V případě, že jste starší, započte se vám doba evidence maximálně 3 roky.

Novela zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění platná od 1.2.2006 **umožňuje** přivýdělek k ČID bez jakéhokoliv finančního omezení. Obdobně jako v případě odůznání invalidity u PID i zde platí: pokud OZP pracuje v plném pracovním úvazku a je prokázáno významné obnovení rozsahu její výdělečné schopnosti a adaptace na zdravotní postižení, může dojít ke změně stupně (odůznání) invalidity.

Postup při podávání žádosti o invalidní důchod

O nároku na invalidní důchod rozhoduje ČSSZ na základě posudku lékaře OSSZ/MSSZ/PSSZ. Při posuzování lékař vychází ze zpráv a posudků vypracovaných ošetřujícím lékařem a odbornými lékaři

a přihlíží i k výsledkům vlastního vyšetření. Pamatujte na to, že je zapotřebí, aby k vyplnění lékařské zprávy o posouzení zdravotního stavu měl Váš praktický lékař veškeré zprávy z poslední doby od všech odborných lékařů, které navštěvujete (např. neurologie, ortopedie atd.). Tyto podklady jsou nutné k objektivnímu popsání Vašeho zdravotního stavu a jejich absence by Vám mohla uškodit.

Jak a kde žádat?

Všechny žádosti o důchod přijímají jednotlivé OSSZ/MSSZ/PSSZ příslušné dle místa trvalého pobytu žadatele. Následně jsou postoupeny do ústředí ČSSZ, která o nich rozhoduje. Délka vyřízení žádosti závisí na tom, zda jsou žadatelem dodány všechny potřebné doklady. Žádost je možné sepsat nejdříve čtyři měsíce před požadovaným dnem jeho přiznání. Pokud existuje předpoklad, že budete v pracovní neschopnosti dlouhodobě, je dobré podat žádost o přiznání invalidního důchodu 4 měsíce před vypršením roční neschopnosti. Tím by na sebe mělo navazovat pobírání dávek nemocenského pojištění a důchodu a vyhnete se tak nepříjemné situaci, kdy byste bez příjmu čekal/a na přiznání důchodu. Kromě oprávněné osoby může žádost podat i jeho zmocněnec, rodinný příslušník či ošetřující lékař. Jelikož se však v této věci vyžaduje plná moc a jiné náležitosti (potvrzení lékaře, souhlas oprávněného s podáním žádosti), potřebné informace Vám podají na příslušné OSSZ/MSSZ/PSSZ.

Co je třeba k sepsání žádosti o důchod?

K sepsání žádosti o důchod je nutno předložit:

1. doklad totožnosti (občanský průkaz), u cizinců pas či povolení k pobytu
2. rodné číslo manžela (manželky)
3. doklad o studiu (výuční list, maturitní vysvědčení, diplom – nutno doložit celou dobu studia, nejen nejvyšší dosažené vzdělání), i nedokončeném
4. u žen rodné listy dětí, i když jsou již zaopatřené, a doklady prokazující jejich výchovu
5. u mužů vojenskou knížku, popřípadě propouštěcí list z vojenské služby
6. potvrzení zaměstnavatele o vyplácených náhradách za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti náležející za pracovní úraz (nemoc z povolání)
7. potvrzení zaměstnavatele o zvláštním příspěvku horníkům, vypláceném před rokem 1996
8. pokud občan chce důchod vyplácet na účet u peněžního ústavu, musí k žádosti přiložit vyplněný a bankou potvrzený tiskopis „Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet“
9. doklady prokazující zaměstnání v cizině
10. evidenční list důchodového pojištění z posledního zaměstnání – předkládá je zaměstnavatel, a to na vyžádání OSSZ/MSSZ/PSSZ
11. chybí-li některé doby pojištění, předkládají se náhradní doklady, které prokazují výdělečnou činnost – potvrzení zaměstnavatele,

pracovní smlouvy, svědecké prohlášení aj.

Co dělat, pokud nesouhlasíte s rozhodnutím?

Proti rozhodnutí ČSSZ lze podat žalobu k místně příslušnému krajskému soudu (§ 89 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení).

Doporučené informační zdroje:

- Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)
– www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky
- ČSSZ (publikace)
– www.cssz.cz/cz/informace/informacni-materialy/publikace.htm
- MPSV (invalidní důchody)
– www.mpsv.cz/cs/619

2.5 Reforma důchodového systému

Poslanecká sněmovna schválila v červnu 2008 reformu v důchodovém a nemocenském pojištění. Parametrické změny důchodového systému spočívají především v pokračování postupného zvyšování věku odchodu do důchodu, prodloužení doby pojištění potřebné pro vznik nároku na důchod, novém vymezení invalidních důchodů, ve změnách týkajících se dob pojištění a zavedení možnosti souběhu výdělečné činnosti a části starobního důchodu s možností přepočtu důchodu.

Opatření navrhovaná v rámci I. etapy důchodové reformy (v platnost má vejít od roku 2010) by měla přispět k lepší finanční udržitelnosti základního důchodového pojištění a zajistit tak jeho lepší dlouhodobou stabilitu. V první etapě důchodové reformy se navrhuje především:

- pokračovat v procesu postupného zvyšování důchodového věku až na 65 let pro muže i ženy (tohoto cílového stavu by mělo být dosaženo pro muže v roce 2030 a pro ženy v letech 2030 až 2043, podle toho, zda a kolik vychovaly děti)
- prodloužit potřebnou dobu pojištění pro nárok na starobní důchod na 35 let pojištění (včetně náhradních dob pojištění), resp. na 30 let pojištění (bez náhradních dob pojištění)
- zrušit dobu studia po 18. roce věku získanou po dni účinnosti tohoto opatření jako náhradní dobu pojištění,
- zavést možnost souběhu poloviny starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti s možností přepočtu tohoto důchodu,
- **zavést třístupňovou invaliditu**

Navrhované změny

Zrušit dělení invalidity na plnou invaliditu a částečnou invaliditu (a tedy

i dělení invalidních důchodů na plně invalidní a částečně invalidní) a **zavést jedinou invaliditu** (a tedy i jeden druh invalidního důchodu) **ve třech stupních** v závislosti na procentním poklesu pracovní schopnosti pojištěnce. Posudkově medicínská kategorie „pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti“ se nahrazuje kategorií „pokles pracovní schopnosti“. Dojde tak k návaznosti systému důchodového pojištění na systém nemocenského pojištění, kdy dočasná pracovní neschopnost v řadě případů přechází v dlouhodobou pracovní neschopnost ve smyslu invalidity.

Stupně invalidity podle poklesu pracovní schopnosti budou následující:

- pokles nejméně o 35 % a nejvýše o 49 %
- pokles nejméně o 50 % a nejvýše o 69 %
- pokles nejméně o 70 %

Doporučené informační zdroje:

- MPSV (sociální reformy)
– www.mpsv.cz/cs/4074

3. HLEDÁNÍ PRÁCE, TYPY VHODNÝCH ZAMĚSTNÁNÍ

3.1 Hledání zaměstnání jako aktivní činnost

Ačkoliv stát poskytuje osobám se zdravotním znevýhodněním zvýšenou ochranu na pracovním trhu, najít zaměstnání nebývá mnohdy lehké. Je velmi pravděpodobné, že se Vám nepodaří práci sehnat ihned, buďte proto realističtí. Předtím, než začnete práci aktivně hledat, je dobré **zamyslet se nad následujícími otázkami:**

Význam práce

- Co pro Vás znamená pracovat, být zaměstnán/a?
- Co pro Vás znamená být nezaměstnaný/á?
- Co od zaměstnání očekáváte?

Vaše požadavky na práci

- Chcete pracovat doma nebo u zaměstnavatele?
- Za jakých podmínek chcete pracovat? (plat, úvazek apod.)
- Můžete dojíždět? Jak daleko?
- Chcete bydlet přechodně od rodiny?
- Chcete pracovat na plný nebo částečný úvazek?
- Chcete pracovat v chráněné dílně?

- Jaká je Vaše představa o zaměstnání – co byste chtěl/a dělat, jakou práci hledáte?
- Co když budete muset změnit profesi? Jste ochoten/a se dále vzdělávat, rekvalifikovat?

Vaše slabé a silné stránky

Z uvědomění si svých silných stránek je dobré vycházet při psaní životopisu a přípravě na pohovor, u slabých si naopak uvědomit, co Vás brzdí a zauvažovat nad tím, co z nich by stálo za to napravit, odstranit.

Přednosti

- Co umíte dělat dobře, co všechno dovedete?
- Jaké máte znalosti? V jakých oborech?
- Co můžete zaměstnavateli nabídnout?

Pokud si nemůžete nic vybavit, vzpomeňte si na své nejnáročnější zaměstnání (pokud jste absolvent/ka, vzpomeňte si na školní praxi): Jaké byly Vaše hlavní úkoly a co všechno jste musel/a vykonat (jaké činnosti), abyste dané úkoly splnil/a? V čem jste byl/a dobrá? Za co jste zodpovídal/a? Co bylo výsledkem Vaší práce, čeho se Vám podařilo dosáhnout?

Individuální specifika/nedostatky

- Co Vám dnes brání v nalezení práce?
- Jaké máte potřeby?
- V čem máte nedostatky?
- Jaká jsou Vaše omezení?

Perspektiva

- Co mohou udělat sám/a pro nalezení práce?
- V čem a případně od koho bych potřeboval/a pomoci?

K hledání práce se vyplatí přistupovat systematicky – stejně jako k práci samotné. Co to znamená? Nic jiného, než že si hledání zaměstnání řádně zakomponujete do svého běžného denního programu stejně jako jiné aktivity, které jste zvyklý/á dělat. I dny, kdy jste bez práce, by měly mít určitý režim (dbejte na systematickost v hledání – pravidelný odběr tisku, pravidelný poslech rozhlasových stanic s inzercí nabídek zaměstnání, sledování internetu atd.). Bohužel, spousta lidí dobu bez práce využívá k vyspávání a lenošení. Pokud se jim podaří práci najít, přechod do zaměstnání pak pro ně bývá velmi náročný.

Využijte čas, kdy jste bez práce, efektivně! Najděte si rekvalifikaci nebo kurz, který můžete v budoucnu upotřebit (řadu kurzů pořádají také ÚP). Neumíte pracovat s počítačem? Kdy jindy se to naučit než právě teď! Je dobré pořídit si pro přehlednost diář a sešit, kam si k jednotlivým nabídkám budete zapisovat informace, které jste k danému místu zjistili (kontaktní osoby, adresy...).

Chcete-li zaujmout a mít při výběrovém řízení větší šanci na úspěch, správně vytvořený životopis Vám může hodně pomoci. Co zaměstnavatelé na Vašem životopise ocení? Stručnost, výstižnost, jasnou formulaci a uvedení fakt týkajících se Vaší osoby. Nápomocní při jeho tvorbě Vám mohou být internetové servery, které vyjma nejružnějších rad obsahují také vzory pro správné psaní životopisu.

Pokud byste si rád/a ujasnil/a, jaké pracovní obory pro Vás připadají v úvahu, seznamte se s náplněmi různých pracovních pozic na www.istp.cz. U každé z nich jsou vyjmenována onemocnění, která pro danou práci nejsou vhodná.

3.2 Prostředky hledání zaměstnání

Internet

Existuje řada portálů (seznam níže), kde najdete nejen užitečné rady, ale také nabídku pracovních míst. Můžete se zde zaregistrovat, vložit inzerát nebo si nastavit tzv. hlídacího agenta – to znamená, že do Vaší emailové schránky (nemáte-li ji, je vhodné založit si ji založit) budou chodit nabídky na práci dle Vámi zadaných požadavků.

Oslovení přátel a známých

Velmi častým způsobem jak najít práci je tip nebo doporučení od známého. Nebojte se oslovit i lidi, se kterými jste nebyli delší dobu v kontaktu – např. bývalé spolupracovníky. Může se stát, že se tak

dozvíte o volném místě dříve, než ho firma bude inzerovat. Dobří známí také mohou dodat kladné reference, případně Vás zaměstnavateli doporučit.

Kontaktování firem

Udělejte si seznam firem ve Vašem okolí, kde byste mohli najít práci, kterou hledáte. Pokuste se získat bližší informace na internetu, zapsat si, čím se zabývají, jména osob, které je možné kontaktovat a spojení na ně. Nedělejte si starosti s tím, že zrovna neinzerují nabídku volného pracovního místa. Popřemýšlejte o tom, co byste mohli svému potenciálnímu zaměstnavateli nabídnout. Do firmy můžete napsat, zatelefonovat nebo zajít osobně (pokud víte, že firma hledá zaměstnance, je vhodnější si schůzku domluvit telefonicky předem). Mějte připravený **životopis** a **průvodní dopis** upravený na míru dané organizaci. Jestliže se jdete do firmy poptat na volné místo osobně a zjistíte, že momentálně nikoho nehledají, můžete tam oba dokumenty alespoň zanechat. Pokud je zaujmete, je zde předpoklad, že Vás poté osloví.

Hledání pomocí úřadu práce

Nespoléhejte na to, že Vám úřad práce najde práci a buďte sami aktivní! Co všechno Vám úřad práce může nabídnout?

- informace o volných pracovních místech podle Vaší kvalifikace
- kontakt s poradcem, který Vám pomůže s volbou zaměstnání a poskytne informace o rozvoji a poptávce odvětví či oboru v daném regionu

- informace o rekvalifikačních kurzech
- informace potřebné k založení živnosti

Personální agentury

V každém větším městě se nachází několik pracovních agentur. Jak si z nich vybrat? Nejlepší je, když se zeptáte známých, zda nemají s některou z nich osobní zkušenosti. Můžete si také zjistit bližší informace na internetu. Některé agentury se specializují – např. se zaměřují jen na určité profese (dělnické, střední a vyšší management apod.) – vyberte si tedy ty, které odpovídají Vámi poptávané pozici. V agentuře Vás zpravidla čeká vstupní pohovor a vyplnění dotazníku. Za zařazení do databáze zájemců si některé agentury účtují poplatky, informujte se proto předem. Za pouhou registraci by však seriózní agentury žádné poplatky vybírat neměly. Není nutné, abyste byli zaregistrováni u všech agentur, které se ve Vašem městě nacházejí.

Tisk – inzertní noviny

Nevychází každý den, v každém kraji většinou vychází jiné. Nejznámější je zřejmě celostátní Annonce. Pokud máte známého, který také hledá práci, domluvte se s ním a v nákupu se střídejte.

Deníky

Vyplatí se zjistit, ve kterých dnech vychází inzeráty s nabídkami práce (nemusí to být každý den, např. MF DNES mívá personální inzerci v úterý a ve čtvrtek). Pokud inzerát nabízí vysoký výdělek a žádné bližší informace o zaměstnavateli a náplni práce, raději na něj nereagujte.

Buďte opatrní a nedůvěřujte všem sdělením v takto uvedených nabídkách a inzerátech.

Rozhlas

Zaměřte se na regionální stanice. Nabídky vysílají v pravidelnou dobu, je možné na ně ihned reagovat.

Můžete si podat vlastní inzerát, ve kterém uveřejníte informace o sobě s tím, že hledáte práci.

Přehled některých pracovních portálů

Stránky ÚP, rozšířené vyhledávání dle vzdělání, okres atd. – <http://portal.mpsv.cz/sz/jobcane/vmjedno>

Nejnavštěvovanější webový portál, vhodný zvláště pro uchazeče se SŠ vzděláním a pracovníky s nižší kvalifikací a praxí, web nabízí spoustu informací a rad

- www.prace.cz

Komplexní průvodce světem zaměstnání, kde si uchazeči mohou najít práci, vytvořit životopis a přečíst spoustu rad

- www.jobdnes.cz

Pracovní příležitosti pro zájemce s vyšší kvalifikací, střední a vyšší management – www.jobs.cz

Práce pro lidi se zdravotním znevýhodněním

Projekt Konta BARIÉRY má přispět k lepšímu uplatnění handicapovaných na

trhu práce. Na portálu naleznete databázi pracovních nabídek, možnost zasílání aktuálních nabídek mailem.

Důležité informace, praktické rady:

- www.bariery.cz/burzaprace/

Tržiště pracovních nabídek převážně pro zájemce z Prahy a okolí

- www.praceprozp.cz

- <http://zps.prace.cz>

- <http://severo.moravskakariera.cz/zps/>

- <http://zapado.ceskariera.cz/zps/>

- [www.prace-rychle.cz/cs/](http://www.prace-rychle.cz/cs/zamestnavatele/ztp-zps.html)

- [zamestnavatele/ztp-zps.html](http://www.prace-rychle.cz/cs/zamestnavatele/ztp-zps.html)

Osobní pohovor

Na ústní jednání je nutné se předem připravit. Zkuste si dopředu odpovědět na otázky uvedené výše (Mé slabé a silné stránky – přednosti). Zaměstnavatelé totiž velmi často pokládají zájemcům o práci otázky: Čím můžete být naší firmě prospěšní, co nám můžete nabídnout? A Vy byste na ně měli umět pohotově odpovědět. Na tom, jaký uděláte první dojem, záleží nejvíce. To, jak se v prvních chvílích zachováte a jak budete vypadat, hraje důležitou roli! Na domluvenou schůzku přijďte včas, raději o něco dříve.

Tipy

- V rozhovoru se nejdříve zaměřte na své zkušenosti a přednosti. Věřte, že i když zatím nemáte praxi, vždy je možné něco najít (zmínit můžete např. své vlastnosti – pro inspiraci se vraťte k otázkám uvedeným výše). Na druhou stranu buďte střízliví a nepřehánějte

– pokud budete např. hovořit o tom, že umíte pracovat na počítači a ve skutečnosti to zvládáte jen stěží, vše se po Vašem nástupu ukáže. Bylo by vhodné, kdybyste si o firmě zjistili předem informace – čím se zabývá apod.

- Nestěžujte si na to, kolik firem jste už bezúspěšně obešel/a.
- Neříkejte, že vezmete jakoukoliv práci.
- Pokud hovoříte se zaměstnavatelem o svých omezeních, doplňte také, jak je možné je kompenzovat. Pokud se Vás zaměstnavatel ptá na mzdu, řekněte po pravdě, jak vysokou si ji představujete (pokud nemáte přehled, zjistěte si, jaká je průměrná mzda na dané pozici v daném regionu).
- Není chybou odpovědět na otázku slovy „nevím“ anebo ještě lépe „očekával/a bych mzdu přiměřenou této pozici“.
- Určitě Vás před pohovorem napadla spousta otázek – nebojte se na ně po úvodních informacích a v prostoru vhodném pro dotazy zeptat.
- Pokud jste byl uznán/a osobou se zdravotním postižením a tuto informaci zaměstnavateli sdělíte, můžete ho též informovat o výhodách, které mu z Vašeho pracovního uplatnění vyplynou (viz kapitola 4).
- Pokud se obáváte záchvatu během cesty do práce, hledejte zaměstnání v blízkém okolí a s dobrou dostupností MHD. Případně se zaměřte na hledání domácí práce. Nebojte se přijmout místo na dobu určitou nebo krátkodobou brigádu. Pokud se osvědčíte, je zde předpoklad, že se v případě uvolnění

vhodného místa firma může obrátit právě na Vás. Přinejmenším získáte představu o různých zaměstnáních a rozšíříte si své zkušenosti.

3.3 Jak hovořit o svém onemocnění a kdy

Mnoho uchazečů o zaměstnání bývá hned při prvním jednání s potenciálním zaměstnavatelem odmítnuto poté, co řeknou, že trpí epilepsií. Kdy je nutné, abyste zaměstnavatele informovali o Vašich omezeních v důsledku epilepsie? Je nutné sdělovat diagnózu?

Na tyto otázky nelze jednoznačně odpovědět. Povinnost informovat o své nemoci nikde uzákoněna není. Je tedy na Vás a na Vašem zvážení, zda svému potenciálnímu zaměstnavateli o epilepsii řeknete či nikoliv. Pokud se rozhodnete „jít s pravdou ven“, tak bychom doporučovali učinit tak raději až při podpisu smlouvy či možná spíše až s koncem zkušební doby. Pravdou však je, že okolí (v zaměstnání) může být záchvatem u člověka, o kterém nevěděli, že má epilepsii, překvapeno nebo dokonce zděšeno. Nehledě na možnost vzniku dojmů, že jste s nimi nejednal/a na rovinu a tudíž můžete přijít i o jejich důvěru. Pokud tedy i při zavedené léčbě míváte v průběhu dne záchvaty, není vhodné, abyste tuto skutečnost před svými spolupracovníky dlouhodobě tajil/a. Strach z vypuknutí záchvatu v práci Vás může také stresovat. Postačí, když to sdělíte svým nejbližším spolupracovníkům, popř. i přímému nadřízenému. Informujte

je o tom, jak často záchvaty míváte, jak obvykle vypadají a jak Vám mohou při nich pomoci.

Pokuste se, prosím, zařadit do jedné z uvedených kategorií:

■ **Epilepsie nemá na výkon Vaší práce žádný vliv, při případném záchvatu nemůžete ohrozit sám sebe ani nikoho jiného.** Pokud Vaše nemoc nemá na výkon práce, o kterou se ucházíte, vliv, nemusíte zaměstnavatele informovat vůbec. Zaměstnavatel nemá právo dotazovat se na diagnózu jakéhokoli zaměstnance (podrobněji viz kapitola 1.2). Jste-li dotázán/a na Váš zdravotní stav, vhodnou odpovědí je: „Nemám žádné zdravotní problémy, které by mi bránily vykonávat tuto práci.“ Např.: míváte velké záchvaty cca 1× za 2 měsíce a ucházíte se o místo telefonního operátora/ky.

■ **Epilepsie může ovlivnit výkon Vaší práce, při případném záchvatu může dojít jak k Vašemu ohrožení, tak k ohrožení jiné osoby.** Za daných skutečností byste měl/a zaměstnavateli sdělit, co se může stát. Kdy je na to nejvhodnější doba? Takovou informaci byste neměl/a sdělovat po telefonu. Nejvhodnější je osobní setkání, volte spíše druhou polovinu rozhovoru (pokud se Vás na to zaměstnavatel nezeptá dříve). Důvodem je především to, že v první části se můžete náležitě věnovat svým přednostem a udělat tak dobrý dojem (první chvíle jsou většinou rozhodující). Např.: míváte záchvaty (ať

už absence, psychomotorické záchvaty či velké záchvaty) a ucházíte se o místo cukráře/ky. Zde je předpoklad, že budete pracovat i se stroji (šlehače apod.).

Jste uznán/a za osobu se zdravotním postižením

Pokud jste uznán/a za částečně či plně invalidní, není na místě tuto skutečnost při osobním pohovoru se zaměstnavatelem či vyplňování dotazníku tajit (v životopisu se informace neuvádí). Jestliže Vás zaměstná, bude to pro něj znamenat výhodu – může čerpat různé příspěvky (viz kapitola 4). I tuto informaci (pokud se nejedná přímo o místo pro OZP) je vhodnější zmínit až při ústním jednání (viz výše).

Jak o nemoci mluvit?

Nehovořte o nemoci samotné, ale o jejích důsledcích. Pokud zaměstnavateli řeknete, že máte epilepsii, nejspíše si představí, že míváte velké záchvaty (spousta laiků neví, že existují i jiné typy záchvatů). Je proto dobré říci, jak se Vaše záchvaty projevují, jak je máte často a jaký mohou mít vliv na výkon Vaší práce. Pokud se o svých omezeních stydíte hovořit, vyvádí Vás to z klidu, nacvičte si vše dopředu formou scénky. Když ukážete zaměstnavateli, že jste se svým handicapem vyrovnán/a, nebude mít takové obavy Vás přijmout.

Pokud by Vás chtěl zaměstnavatel **kvůli epilepsii propustit**, nemůže tak učinit, pokud nemá potvrzení od lékaře, že svou práci nemůžete vykonávat. Nenechte se zatlačit do podepsání dohody o ukončení pracovního

poměru, trvejte na tom, ať Vám výpověď dá zaměstnavatel sám. Nejde-li podle lékařského posudku dlouhodobě o pozbytí způsobilosti konat dále dosavadní práci, nesplnění požadavků pro správný výkon práce (neuspokojivé pracovní výsledky) a o porušování povinností vztahujících se k vykonávané práci, budete mít alespoň nárok na odstupné.

Kde hledat další pomoc?

Seznam agentur práce, které mají oprávnění zprostředkovat práci

- http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zpr_prace

Katalog organizací zaměstnávajících převážně osoby se zdravotním postižením:

- <http://portal.mpsv.cz/sz/download>
- www.praceprozp.cz/hledani-prace/odkazy-chronene-dilny.html

K nalezení práce mohou přispět i tzv.

Agentury podporovaného zaměstnávání (APZ) případně **centra pro podporu zaměstnávání**, které poskytují podporu lidem se ztíženým přístupem na otevřený trh práce. Pomáhají s vyhledáváním vhodných pracovních míst a podporují vstup a udržení na trhu práce osobám se zdravotním postižením. Lidé, kteří služeb agentury či centra využívají, jsou podporováni v aktivitách při hledání vhodného pracovního místa. V některých případech je poskytována podpora i po určitou dobu přímo v pracovním procesu (jedná se o tzv. pracovní asistenci). Seznam naleznete na níže uvedeném odkazu:

- www.unie-pz.cz/index.php/pz

3.4 Typy vhodných zaměstnání

Volba zaměstnání závisí na mnoha okolnostech. Nejvíce na tom, jak se daří Vaše záchvaty zvládat léčbou, ve které části dne záchvaty máte, jakého jsou typu. I z tohoto důvodu doporučujeme konzultaci vybrané činnosti s Vaším neurologem (při nejbližší neurologické kontrole je zároveň vhodná zmínka/potvrzení v lékařské zprávě, že práce vyhovuje Vaším omezením a možností – tuto poté můžete předložit lékaři závodní preventivní péče). U některých lidí mohou být záchvaty provokovány stresem, v takovém případě je třeba hledat zaměstnání s minimální psychickou zátěží.

Tak jako každý uchazeč o zaměstnání nejprve přemýšlejte o tom, co byste chtěl/a a mohl/a se svými schopnostmi dělat a teprve potom tyto představy korigujte svým zdravotním stavem. Odpovězte si na tyto otázky:

- jak epilepsie v mém případě vypadá?
- jak mě omezuje ve výběru povolání?
- může se s mým typem záchvatů, jejich frekvencí a výskytem při výkonu tohoto povolání a činnostech stát něco nebezpečného mně, někomu jinému (poškození či zanedbání péče o další osoby), anebo může dojít k podstatným hmotným škodám? *

* *Hmotným škodám fyzických osob lze předcházet uzavřením pojištění proti odpovědnosti za hmotné škody.*

Při zvažování vhodnosti určitého povolání je potřeba mít co nejpřesnější informace o tom, jaké konkrétní činnosti patří do jeho výkonu (viz odkazy v doporučených informačních zdrojích).

Dále uvedené pozice jsou určeny i lidem s nekompenzovanou epilepsií. Jejich výčet není zdaleka kompletní, jedná se pouze o nástin možností a má pro Vás pouze informativní charakter. Není potřeba se jím striktně řídit.

Základní vzdělání

zahradník (pokud nepracuje s nářadím – např. motorová pila, křovinořez apod.)
skladník (pokud zaměstnavatel nevyžaduje řízení vysokozdvizného vozíku)
uklízeč/ka (vyjma těžkých strojírenských provozů)
pracovník úklidu města

pracovník expedice
pokojská
masér/ka
vrátný/á

Střední odborné vzdělání (vyučení)

kožedělná výroba se zaměřením pro kožešnickou konfekci
kožedělná výroba se zaměřením pro koženou galanterii
chovatel se zaměřením na chov kožešinových a laboratorních zvířat
pěstitel se zaměřením na šlechtění a semenářství
rukavičkář se zaměřením pro šití a opravu kožešinových výrobků
kožešník se zaměřením pro šití a opravu kožešinových výrobků
zpracovatel přírodních pletiv se zaměřením pro výrobu košíků a nábytku
zpracovatel přírodních pletiv se zaměřením pro pletenou galanterii
švadlena se zaměřením pro oděvní konfekci a prádlo
švadlena se zaměřením pro textilní hračky
švadlena se zaměřením pro technickou konfekci
kloboučník se zaměřením pro zakázkovou výrobu
malíř skla a keramiky
cukrář (pokud není nutné pracovat se stroji)
mechanik hudebních nástrojů
mechanik elektronických zařízení
mechanik – opravář pro vázící zařízení
rytec kovů se zaměřením pro nástroje a znaky
mechanik – opravář se zaměřením pro administrativní techniku
protetik se zaměřením na obuv, bandáž nebo mechaniku

recepční
prodáváč
aranžér/ka
fotograf/ka
hodinář
košíkář
poštovní doručovatel
vlásenkář a maskér
ruční vyšíváčka
ruční krajčáčka
zlatník, klenotník
brašnář
razítkář
svrškař
kartáčník

Středoškolské vzdělání (s maturitou)

administrativní pracovnice, sekretářka
asistent hygienické služby
bankovní, poštovní úředník
realitní a burzovní makléř
promotér/ka, hosteska
skladový referent
sociální pracovník
prodáváč/ka
personalista

fakturant
konstruktér
oční optik
knihovník
výtvarník
archivář
úředník
účetní
grafik

Vyšší odborné a vysokoškolské

Zde je nejméně omezení, v případě nekompenzované epilepsie s častým výskytem tonicko-klonických záchvatů se nedoporučují zaměstnání spojená s vysokou zodpovědností za druhé lidi, jako je např. učitel, vychovatel, lékař, zdravotní sestra. Pokud přesto chce člověk vykonávat některé z těchto povolání, je třeba volit zaměření, kde není vysoké riziko poškození druhých osob – u lékaře nevolit chirurgické obory, u zdravotnických pracovníků obory jakou jsou ARO, JIP. Vhodný je např. obor nutriční terapeut (diétní sestra).

U všech uvedených zaměstnání samozřejmě též platí nutnost respektovat pravidla pro lidi s epilepsií (viz kapitola 1.2). S ohledem na tato omezení na straně

druhé též existují taková **zaměstnání**, která jsou pro lidi s diagnózou epilepsie **ryze nevhodná**. Mezi ně například patří:

hutník, strojník, sklenář
(práce u běžících strojů a zdrojů sálavého tepla)
dělník pásové výroby
plavčík, záchranář
pracovník v dole
řidič z povolání

policista
potápěč
hasič
pilot
voják

u lidí s nekompenzovanou EP: práce s elektřinou, chemickými látkami, v těžkém průmyslu

Podnikání občanů se zdravotním postižením

Obecně lze konstatovat, že pro podnikání OZP platí stejná úprava jako pro podnikání občanů ostatních. Samostatná výdělečná činnost umožňuje využití zbytkového pracovního potenciálu občana v rozsahu a v době, kdy mu to dovoluje zdravotní stav, odpadá tedy nutnost dodržovat pracovní dobu.

Doporučené informační zdroje:

- Průvodce světem povolání
www.occupationsguide.cz/cz/main/default.aspx
- www.prace-namiru.cz/
- www.istp.cz
- Informační balíček pro osoby se zdr. postižením www.helpnet.cz/data/articles/down_15940.pdf
- Informační a poradenská střediska při úřadech práce <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/poradstrediska>

4. ZAMĚSTNÁVÁNÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH OBČANŮ DLE ZÁKONÍKU PRÁCE A PŘEDPISŮ O ZAMĚSTNANOSTI

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě

Osoby se zdravotním postižením (OZP) mají v pracovním procesu stejná práva a povinnosti jako ostatní pracovníci. Zákoník práce však v několika ustanoveních tyto zaměstnance vzhledem k jejich zdravotnímu stavu a sociálnímu postavení zvýhodňuje. Pro zaměstnance se zdravotním postižením je zaměstnavatel povinen zajistit na své náklady zejména potřebnou úpravu pracovních podmínek, úpravu pracoviště, zřízení chráněných pracovních míst a dílen, zaučení nebo zaškolení těchto zaměstnanců a zvyšování jejich kvalifikace (§ 103 zákona č. 262/2006 Sb.). Rozhodnutí o tom, že občan je zdravotně postižený, neznamená, že nemůže pracovat. Jde jen o omezení s ohledem na zdravotní stav.

Lidem se zdravotním postižením se na trhu práce poskytuje **zvýšená ochrana**, tzn., že OZP mají právo na pracovní rehabilitaci, teoretickou a praktickou přípravu na zaměstnání a mohou pro ně být

organizovány specializované rekvalifikační kurzy.

Pracovní rehabilitace

Souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání OZP, kterou na základě její žádosti zabezpečují ÚP a hradí náklady s ní spojené. ÚP v součinnosti s OZP sestaví individuální plán pracovní rehabilitace.

Příprava k práci

Zapracování OZP na vhodné pracovní místo na základě dohody s ÚP. Příprava k práci může být prováděna s podporou asistenta. Tato příprava trvá nejdéle 24 měsíců.

Rekvalifikace

Získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování.

Specializované rekvalifikační kurzy

Jsou uskutečňovány za stejných podmínek jako rekvalifikace. OZP, která nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod nebo mzdu (plat), nebo náhradu mzdy, náleží na základě rozhodnutí

ÚP po dobu konání těchto kurzů **podpora při rekvalifikaci**. Tato podpora náleží i v případě, že osoba není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání.

4.1 Povinný podíl zaměstnávání OZP

Zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci v pracovním poměru jsou povinni zaměstnávat OZP ve výši 4 % z celkového počtu svých zaměstnanců.

Způsoby plnění:

- zaměstnávání v pracovním poměru
- odběr výrobků a služeb
- odvod do státního rozpočtu (lze vzájemně kombinovat)

Jaké jsou výhody zaměstnávání OZP?

- nekomplikované splnění státem stanoveného podílu pro zaměstnávání OZP
- daňové zvýhodnění
- snížení mzdových nákladů díky státní dotaci
- odstranění přesčasové práce a efektivnější využití ostatních zaměstnanců, protože pomocnou práci může dělat pracovník se zdravotním postižením při možnosti uzavření pracovního poměru na částečný úvazek
- získání motivovaných a stálých zaměstnanců, protože lidé s postižením si většinou velmi váží svého pracovního uplatnění a často mají zájem i o práci pro ostatní zaměstnance neatraktivní

- zvýšení prestiže firmy v očích veřejnosti na základě deklarovaného vstřícného postoje k lidem s postižením

4.2 Příspěvky pro zaměstnavatele

ÚP **může** poskytnout zaměstnavateli příspěvek na činnost spojenou se zaměstnáváním OZP, např. na vytvoření chráněného pracovního místa a chráněné pracovní dílny, příspěvek na zapracování, příspěvek na dopravu zaměstnanců.

Chráněné pracovní místo – místo vytvořené zaměstnavatelem pro OZP na základě písemné dohody s ÚP (musí být provozováno nejméně 2 roky).

Chráněná pracovní dílna – pracoviště zaměstnavatele, vymezené na základě dohody s ÚP a přizpůsobené pro zaměstnávání OZP, kde je v průměrném ročním přepočteném počtu zaměstnáno nejméně 60 % těchto zaměstnanců (musí být provozováno nejméně 2 roky).

Zaměstnavateli, který provádí na svém pracovišti přípravu k práci OZP, může úřad práce uhradit náklady na profesní přípravu těchto osob (§ 73 zákona č. 435/2004 Sb.). Zaměstnavateli zaměstnávajícímu více než 50 % OZP z celkového počtu svých zaměstnanců se poskytuje **příspěvek na podporu zaměstnávání** (§ 78 zákona č. 435/2004 Sb.). Zaměstnávání OZP je podporováno i **úlevami na daních z příjmu** (§ 35 zákona č. 586/1992 Sb.).

4.3 Minimální mzda OZP

Minimální mzda (MM) je nejnižší přípustná výše odměny, kterou je zaměstnavatel povinen poskytnout za práci svému zaměstnanci. Základní sazba hrubé MM pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin činí v současnosti 48 Kč/hodinu neboli 8 000 Kč za měsíc. MM pro zaměstnance, který je poživitelem ČID činí 75 % ze základní částky, tj. 6 000 Kč za měsíc, a u poživatelů PID činí 50 % základní částky, tj. 4 000 Kč za měsíc.

Doporučené informační zdroje:

- Zaměstnávání osob se zdrav. postižením (MPSV)
 - <http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zamestnaniosob>
- Příspěvek na podporu zaměstnávání OZP (MPSV)
 - <http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zamestnaniosokb/prispeveknapodporu>
- Minimální mzda (MPSV)
 - www.mpsv.cz/clanek.php?lg=1&id=870

NĚKOLIK SLOV ZÁVĚREM...

Život s chronickým onemocněním není vždy jednoduchý. To platí také pro epilepsii – člověka sice většinou přímo neohrožuje na životě, ale skýtá řadu sociálních i pracovních omezení. Přesto se mohou lidé s epilepsií plně zapojit do společnosti a plnohodnotné zaměstnání je jednou z cest, jak toho dosáhnout.

Tato publikace představuje jen velmi stručný vhled do problematiky zaměstnání, nicméně věříme, že napomůže základní orientaci ve spleti paragrafů, doporučení a omezení a usnadní lidem s epilepsií vstup na trh práce. Vzhledem k tomu, že v legislativě dochází průběžně ke změnám (novelizacím), doporučujeme sledovat veřejné sdělovací prostředky, které obvykle o těchto úpravách informují. V případě nejasností se obračete na pracovníky služeb zaměstnanosti či sociální pracovníky pro osoby s epilepsií. Mimoto publikace nabízí i řadu odkazů, kde je možno čerpat další detailnější informace. Nemůže jít pochopitelně o úplný výčet webových stránek týkajících se problematiky zaměstnání – už s ohledem na jejich častou obměnu. Další údaje lze najít také zadáváním klíčových slov do vyhledavače (např. zaměstnání, práce, brigády apod.) a na www.epistop.cz.

Ústředním cílem je, aby i člověk se zdravotním postižením byl schopen využít plně svůj pracovní potenciál a měl možnost na něm dále pracovat – od volby vhodného studijního/učebního oboru, přes hledání adekvátního zaměstnání, snížení sociální izolace až po seberealizaci a zlepšení finanční situace. Pevně věříme, že publikace přispěje nejen ke zvýšení kvality života osob s epilepsií, nýbrž i k šíření osvěty o problematice tohoto onemocnění a zmírnění dopadu nezaměstnanosti, která je obzvlášť v současné době velmi závažným problémem.

Tým sociálních pracovníků pro pacienty s epilepsií

Patron a sponzor činnosti sociálních pracovníků pro pacienty s epilepsií

sanofi aventis

Protože na zdraví záleží.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

APZ	agentura podporovaného zaměstnání
ČID	částečný invalidní důchod
ČSSV	Česká správa sociálního zabezpečení
IPS	informační a poradenské středisko pro volbu povolání
MM	minimální mzda
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSSZ	Městská správa sociálního zabezpečení Brno
OZP	osoba se zdravotním postižením
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
PID	plný invalidní důchod
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
PSSZ	Pražská správa sociálního zabezpečení
SPC	speciálně pedagogické centrum
ÚP	úřad práce
ZPS	změněná pracovní schopnost

